

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Med časopisi, ki so se v zadnjem mesecu nabrali na uredniški mizi Sodobnosti, naj začnemo najprej listati po beograjskih Idejah, časopisu Zveze socialistične mladine Jugoslavije za teorijo sodobne družbe. Poslali so osmo številko. V razdelku Pogledi in prikazi piše Lev Kreft z naslovom *Kako s Kapitalom* o Časopisu za kritiko znanosti oziroma o tisti njegovi številki, ki prinaša prispevke o mestu *Kapitala* v Marxovem delu in o mestu kritike politične ekonomije v marksizmu, ko gre za vprašanje prevajanja tega dela. Med aktualnimi temami naj omenimo sestavek Milana Rankovića *Prispevek sociologiji umetniške avantgarde*, v katerem najprej določa pojem umetnostne avantgarde, v svojem samostalnem delu vzet iz francoskega vojaškega izrazoslovja; Ranković govori o tipih avantgarde, o antagonizmu kot prevladujoči sili umetnostne avantgarde, o razmerju avantgarde do občinstva, o futurizmu umetnostne avantgarde, o umetnostni avantgardi in družbeni revoluciji ter umetnostni avantgardi in delavskem razredu; med drugim ugotavlja, da je avantgarda podvomila o mejah umetnosti, kar pa je pomenilo, da jih je tudi razširila — celo na tisto, kar je stoletja veljalo za neestetiko. *O različnih razumevanjih »resničnosti« v umetniškem delu* je naslov razprave poljskega filozofa Romana Ingardna. V njem obravnava logično in spoznavno »resničnost«, pa »resničnost«, ki se nanaša na predmete, predstavljene v umetniškem delu, pri čemer se posebej ukvarja z »resničnostjo« kot »zvestobo« predstavljanja določenega neumetniškega predmeta s pomočjo predmeta, prikazanega v umetniškem delu; »resničnost« je obdelana tudi kot preprosta podobnost predmeta tistemu predmetu, ki je pred-

stavljeno v delu z neumetniško stvarnostjo, kot predmetna posledica, kot narava avtonomnosti bitja in kot popolnost stvaritve; Ingardnovo razmišljanje med drugim razširja tudi na »resničnost« kot odgovornost sredstva predstavljanja do predstavljenega predmeta ter na »resničnost« kot skupek usklajenih kakovostnih prvin umetniškega dela.

Prispela pa je tudi prva letošnja številka Idej. V razdelku Aktualne teme Ratko Knežević z naslovom *Podmladek s kravato* ostro in tudi nestrpno piše o udejstvovanju in odločanju mladih ljudi. Tako omenja model vodenja »politike« v mladinski organizaciji kot birokratski model organizacije, omenja univerze, ki usposablajo ljudi v nasprotno smer, dotika se idejnih gibanj med mladino in piše o vplivu občil in subkulturi mladih ter o »podvodnih« čerih birokracije. Dobrilo Aranitović je pripravil bibliografijo prevodov del in člankov Ernsta Blocha, kakor so izhajali v jeziki narodov in narodnosti Jugoslavije. Dodana je še literatura o Blochovem delu. V prispevku je omenjenih tudi nekaj slovenskih piscev, ki so se ukvarjali z Blochovo ustvarjalnostjo. Ideje objavljajo še okroglo mizo o profesionalizmu v športu, ki so se je udeležili pravniki, športni delavci in časnikarji. Med udeleženci sta tudi Slovence.

Beograjska Književna reč se je pojavila z dvema številkami. V številki 184 je objavljeno prvo nadaljevanje *Češkoslovaškega dnevnika*, ki ga je Branko Šömen napisal že za Naše razglede. Andrej Brvar objavlja osem kratkih poetičnih besedil v prozi z naslovom *Diktatura proletariata*. Med drugim je natisnjeno tudi drugo nadaljevanje semantične razčlenitve pesniškega dela z naslovom *Nezvalov »Absolutni grobar«*, v katerem se Jan Mukařovski loteva semantičnega razčlenjevanja pe-

sniškega dela. Tu sta še polemična prispevka v zvezi z nerazumevanjem, ki so ga baje imeli pri zagrebškem Vjesniku in sarajevskem Oslobodjenju, ko je šlo za objavljanje oglasa Književne reči. Ponatisnjeno je tudi pismo sarajevskega bralca, ki se razburja, ker v Sarajevu menda ni na voljo dovolj izvodov tega beograjskega mladinskega književnega časopisa.

Številka 185 tega časopisa prinaša drugo nadaljevanje Šömnovega *Češko-slovaškega dnevnika*, ponatisnjena iz Naših razledov. Dnevnik se začneja in končuje z beograjskimi vtisi iz druge polovice lanskega oktobra. Denis Poniž ocenjuje knjigo Ivanke Hergoldove *Nož in jabolko*, ki je izšla predlanskim. Z naslovom *Proza o Trstu* piše o nekaterih dosedanjih slovenskih delih, ki se navezujejo na Trst, ter predstavlja že omenjeno daljše besedilo te koroske Tržačanke. *Piščeve izdaje* je naslov razmišljanja Marinka Arsića Ivkova o vlogi pisatelja v zgodovini srbske književnosti. Poljski književnik in esejist Jan Kott objavlja daljšo prozo z naslovom *Infarkt*, posvečeno dr. Halini Kotlicki. Pripoved o tej bolezenski izkušnji je najnovejšega datuma, nastala je v drugi polovici letošnjega januarja.

Iz Novega Sada sta prispeli letošnji številki Letopisa Matice srpske. V januarju je dvakrat objavljen Edvard Kocbek. Natisnili so njegov esej *O poeziji*, z naslovom *Darežljivost pesmi*, povzetim po eni od njih pa je izšlo šestnajst Kocbekovih pesmi v prevodu Franca Zagoričnika. Uvodoma je ponatisnjen govor Miroslava Krleža na kongresu književnikov v Ljubljani. O jeziku in jezikoslovju danes piše Sreten Marić.

Februarski Letopis Matice srpske je v celoti posvečen »plamenu Miroslava Krleža«. Uvodoma ponatiskuje *Alfabetske variacije na Fugo Krležiano* Marka Ristića, objavljen pa je tudi odlomek iz knjige *Za zavest* istega književnika z naslovom *Pred štiridesetimi*

leti »Danes«. Živojin Boškov piše o svojih srečanjih s Krležom.

Na uredništvo Sodobnosti je Založništvo tržaškega tiska poslalo svoj letošnji Jadranski koledar. Nekaj prispevkov v njem govori o novem kulturnem domu v Gorici. O tem pišejo Gorazd Vesel, Milko Rener in Alenka Saksida. O slovenskem šolstvu v Italiji v letošnjem šolskem letu piše Pavel Stranj. Omeniti velja tisti del koledarja, ki z naslovom Literarna videnja objavlja prozne in pesniške prispevke mladih slovenskih ustvarjalcev. Vsekakor tudi ne moremo mimo zanimive razprave, ki jo je napisal Pavle Merku o naših živalskih priimkih.

Druga številka bratislavskega časopisa Slovenské pohľady v razdelku z ocenami in glosami predstavlja *Cvetnik poezije slovaških pesnikov v Jugoslaviji*. O knjigi, ki je izšla lani v Bratislavi, piše Viktor Kochol. Sicer še Pavel Bunčák objavlja daljšo pesnitev *Jesenski samogovor*, Libor Kněžek pa piše o »Slovaški Marie Majerove«, pisateljice, ki ima nekaj del tudi v slovenskem prevodu.

V drugi številki bratislavskega Romboida objavljajo pesmi Ivan Mojík, Ján Fekete, Juraj Andričik, Daniel Hevier in Štefan Balák, katerih poezija ima tu vesoljski predznak. Sicer pa je številka tematska, spregovoriti skuša o znanstvenotehnični revoluciji. Ján Majerník se sprašuje, ali naj bo znanstvenotehnična revolucija strašilo, o znanosti, tehniki in dveh letih slovaške poezije piše Dalimír Hajko. *Znanstvenotehnična revolucija in literatura* je naslov prispevka, ki ga je napisal František Miko. Jurij Gusev piše o znanstvenotehnični revoluciji in novih smereh literature, Andrej Červenák pa o problematiki znanstvenega in umetniškega mišljenja itd.

Šesta številka krakovskega tednika Zycie Literackie objavlja daljše razmišljanje Mariana Stepieńca *Svoboda in odgovornost*, programski zapis o mož-

nostih za izpovedovanje resnice s pisano umetniško besedo. Jan Migdalski razgrinja težave z novimi knjigami oziroma z novimi cenami knjig. *Novelo Omejeno število* objavlja Andrzej Twerdochlib.

Prispeli sta še dve številki vzhodnoberlinskega časopisa *Neue Deutsche Literatur*. Iz prve naj omenimo razdelek z naslovom *Imena in dela*. V njem je zapis o IV. mednarodnem posvetovanju o mladinski in otroški književnosti, ki so se ga jeseni v Karl-Marx-Stadtu udeležili tudi predstavniki iz Jugoslavije. Tu je tudi omemba beograjskega knjižnega sejma, na katerem so Vzhodni Nemci sodelovali s pregledom vseh svojih založniških programov. Večina števil je namenjena literarni ustvarjalnosti; Eberhard Panitz sodeluje z novelo *Življenje in smrt*.

Druga številka *Neue Deutsche Literatur* prinaša v razdelku *Imena in dela* novico o tretjem mednarodnem prevajalskem seminarju, ki je bil v Shildowu pri Vzhodnem Berlinu in so se ga udeležili tudi prevajalci iz Jugoslavije. Hans Weber objavlja nekaj strani iz dnevnika z naslovom *Svetlolasi črnec*. Med pesniškimi prispevki so tudi *Želje*, skupen naslov treh pesmi Reinerja Bonnacka.

V uredništvo smo dobili tudi 3. in 4. številko madžarske revije *Nacy vilag*, ki je namenjena izključno prevodni literaturi. V tretji številki je kratka novica o podelitvi letošnje Prešernove nagrade Cirilu Zlobcu, v peti pa je objavljen cikel pesmi iz njegove zbirke *Glas*. Uredništvo ima navado, da na notranji strani platnic objavi v vsaki številki slike štirih avtorjev, na katere želi še posebej opozoriti. Ta čast je v četrti številki pripadla tudi Cirilu Zlobcu, ki ga je v madžarščino prevedel pesnik László Lator.

Četrta številka časopisa za kulturo in literaturo *Tisztatáj* (Potisje), ki izhaja v Segedinu na Madžarskem, prinaša med drugim prispevke z zborova-

nja o sodobni literaturi v sosednih socialističnih deželah. To posvetovanje je bilo februarja v Segedinu. Bela Köpeczi je prispeval splošen pregled, podan tudi skozi optiko stikov med posameznimi deželami zlasti, kar zadeva prevodno književnost. Tako med drugim navaja število srbohrvaških del, kakor so se pojavljala v tujih jezikih. Ti stiki so še opaznejši s srbske strani. Emil Niederhauser je prikazal zgodovinski pregled, pri čemer tudi omenja balkanske vplive pod vladavino Karađorđevićev in Obrenovićev. Piše tudi razmere v Jugoslaviji po prvi svetovni vojni. István Fried se dotika jugoslovansko-madžarskih, jugoslovansko-češkoslovaških in jugoslovansko-romunskih zvez, pri čemer Jugoslavijo posebej ločuje s slovensko, hrvaško, srbsko in makedonsko tvornostjo. Tako med drugim omenja Miroslava Krleža, Iva Andrića, Meša Selimovića, Mateja Bora in Mihaila Lalića. István Lőkös piše o Danilu Kišu in drugem srbskem pripovedništvu (Miodrag Pavlović, Branimir Šćepanović, Miodrag Bulatović, Borislav Pekić, Marko Ristić, Oskar Davičo). Péter Milosevič piše o hrvaškem »pripovedništvu v kavbojkah«. Omenja Alojza Majetića, Antuna Šoljana, Ivana Slamniga, Zvonimira Majdaka in kot raziskovalca Aleksandarja Flakerja. Orsolya Gállos pa piše o slovenskem pripovedništvu v novejšem času. Uvodoma sicer omenja Prešerna — slovenskega Petöfija — nato pa se dotakne Janka Kosa in njegovega raziskovalnega dela ter ob naštevanju tujih vplivov in vzorov (Gorki, Šolohov, Gladkov, Fadjejev, Simonov, Proust, Joyce, Kafka, Pound, Eliot, Pasternak, Faulkner, Hemingway, Woolf, Pirandello, Anouilh, Brecht, Sartre, Camus, Ionesco, Pinter, Arrabal, Robbe-Grillet, Butor preide k Prežihovemu Vorancu, Mišku Kranjcu in Cirilu Kosmaču. Dalje avtorica omenja Bena Zupančiča, Lojzeta Kovačiča, Vladimira Kavčiča in Pavleta Zidarja. Edvard Kocbek in

Andrej Hieng sta navedena kot predstavnika ekspresionizma in simbolizma. Literatura absurda: med drugimi še Dominik Smole in Peter Božič. Med avantgardisti sta Tomaž Šalamun in Rudi Šeligo. Med slovenskimi književniki so navedeni še Ivan Cankar, Ivan Potrč, Anton Ingolič, Taras Kermauer, Vitomil Zupan in Drago Jančar.

Dvojna številka beograjske Književne reči (186, 187) je izšla za desetletnico izhajanja tega »lista za književnost, umetnost, kulturo in družbena vprašanja«. Taras Kermauer objavlja razmišljanje z naslovom *Resnica zaslepljenosti — Uboj*. V njem izhaja iz tega, da je v temelju uboj — kot pogoj za obstanek sleherne sodobne človeške družbe. Govori o dveh osnovnih podobah človeka in o svobodi, ki je odslikava nujnosti, o zaslepljenosti razuma, o samovolji znanosti itd. Natisnjen je tudi zapis Gregorja Tomca *Antiteze o punku*; nastal je v Ljubljani kot »reakcija na polresnice in druge laži, napisane v sredstvih establishmenta na račun punka«. Tomaž Šalamun objavlja pesem *Zamah*, ki jo je v srbohrvaščino prevedel Franc Zagoričnik. Dejan Poznanović pa je prevedel štiri pesmi Branka Hofmana z naslovom *Samozadostnik*. Denis Poniž piše o *Strukturalni poetiki* Dušana Pirjevca, ki je izšla v Literarnem leksikonu. Nenavadna je pesem Stevana Tontića z naslovom *Tomaž Šalamun*. Niko Grafenauer jz naslovom *Derealizacija stvarnosti* ocenjuje pesniško zbirko Milana Jesiha *Volfram*.

V trojni številki reških Dometov (1, 2, 3) objavlja Ida Tomše v razdelku *Kultura in revolucija* razmišljanje o *Teoriji in praksi lučizma*, smeri, ki je bila odločilna za razvoj ruske umetnosti, posebno suprematizma in konstruktivizma. V istem razdelku piše Slavoj Žižek o *Načelih stalinizma*, kar je podnaslovljeno z opombo Kratek tečaj. Med Prikazi, pregledi in ocenami najdemo predstavitev knjige Valentina Kalana *Dialektika in metafizika pri Ari-*

stotelu. Predstavitev z naslovom *Aristotel med nami* je o tem pomembnem delu prispeval Matjaž Potrč. Trojna številka je tudi posvečena spominu Miroslava Krleža.

Dvojna številka skopskih Razgledov (1, 2) prinaša zapis Mateja Matevskega o pesniku Ademu Gajtaniju, ki je pripravljen za slovensko izdajo. Dodanih je še dvanajst Gajtanijevih pesmi v makedonskem prevodu, za katerega je tudi poskrbel Mateja Matevski. V razdelku Pričevanja piše Ivan Ivanovski o *Novoustanovljenih gledališčih v novih pogojih*. To je prvo nadaljevanje pregleda, ki obravnava nekatere vidike razmaha poklicnih gledališč v Makedoniji v petdesetih letih in pojavov, ki so povzročili, da so ta gledališča naglo ukinjali. Pregled repertoarja pokaže, da so v tistih letih na primer v mestnem gledališču v Tetovu uprizorili dramo *Pot do zločina* Miška Kranjca, v ohridskem narodnem gledališču *Ogenj in pepel* Mire Miheličeve, v narodnem gledališču v Gevgeliji pa *Raztrganca* Mateja Bora. Vladimir Veličkovski piše o doslednosti likovnega izražanja Rista Kalčevskega, ki je končal Akademijo za likovno umetnost v Ljubljani v razredu Maksima Sedeja. O pesniški zbirki Mateja Matevskega *Lipa* piše Kiril Bujukliev.

Tretja številka sarajevskih Izrazov je posvečena spominu Miroslava Krleža. Med drugim je objavljen njegov *Predgovor »Podravskega motivom«* Krsta Hegedušića, zapis *Bogumilski spomeniki* in govor na kongresu književnikov v Ljubljani pred tridesetimi leti. Leto dni mlajša sta zapisa Marka Ristića za Krležovo šestdesetletnico in o *Fugi krležiani*. Isti avtor je prispeval tudi *Abecedne variacije na Fugo krležiano*.

Prva letošnja številka Zadarske revije je polna prispevkov o slovenski književnosti. Ponatisnjeno je razmišljanje Krešimirja Nemca o *Esejizmu v Maskah Juša Kozaka*. Mate Šimundić piše o sodobni slovenski poeziji, pri čemer začenja pri *Pesmih štirih* oziro-

ma že pri *Cenci v srcu* Ade Škerlove. Predstavlja pesnika Lojzeta Krakarja in v tem izhaja tudi iz ocene, ki jo je o njegovem delu podal Mitja Mejak. Objavljenih je deset Krakarjevih pesmi v prevodih Saša Trajkovića, Hamida Dizdarja, Mateta Šimundića, Ljubiša Đidića, Desanke Maksimovićeve in Gustava Krkleca. Dalje so ponatisnjeni odlomki iz spremne besede Matjaža Kmecla h knjigi Marka Pavčka *Z vsako pesmijo me je manj* (*O pesniškem zanosu mladega pesnika Marka Pavčka*). Dodanih je sedem pesmi Marka Pavčka v prevodu Anteja Murna. Luko Paljetak je prispeval prevode in uvodno besedo k štirim pesmim Toneta Seliškarja. Tomislav Marijan Bilosnić piše o Danetu Zajcu. Prevedel je tudi pet njegovih pesmi. Pregled se nadaljuje s predstavitvijo Franceta Forstnerića. Zanj je poskrbel Mate Šimundić, ki je tudi prevedel v hrvaščino pet njegovih pesmi iz zbirke *Pijani kurent*. Med pregledom zadrskih likovnih prireditev Marija Mimica ob omembi razstave jugoslovanskih akvarelistov navaja tudi sodelovanje Hermana Gvardijančića.

Prva številka stuttgartskega časopisa *Zeitschrift für Kulturaustausch* je posvečena tehnologijam in medijem kot mednarodni nalogi za prihodnost. Tako se na primer Frank Müller-Römer sprašuje, ali ne pomenijo nove tehnologije tudi novega radia, pri čemer ima v mislih predvsem njegov oddajni del. Z novimi tehničnimi izsledki v radijskih razdelilnicah bi si lahko obetali večjo slišnost oddaj. Nove tehnologije pa bodo tudi nov korak v zasebnem predvajanju tako zvočnih kot tudi slikovnih oddaj; novosti je mogoče pričakovati pri posebnih slikovnih

ploščah in videorekorderjih ter sprejemnih napravah tako radijskih kot televizijskih hiš. Sestavek Ulricha Lohmarja ima naslov *Zvezna republika Nemčija med tehnološko novostjo in političnih odločanjem s pomočjo medija*. Pri tem omenja večjo hitrost in širino obveščanja, ki jo prinašajo tehnološke izboljšave, ter uporabo elektronskih medijev v sodobni politični praksi v Zvezni republiki Nemčiji. Holde Lhoest opisuje položaj in razvoj medijev v državah Evropske gospodarske skupnosti.

Z uredništva novosadskih Polj so poslali 276. številko. V njej je objavljena pripoved *Prima rasa* Franca Zagoričnika, ki ji sledi esej Denisa Poniža *Tekst in metatekst Francija Zagoričnika*. V njem Poniž razčlenjuje Zagoričnikovo besedilo *Bistveni udarec mojstra An'ana*. Vlado Cvetanovski se sprašuje, koliko je Malo pozorje 81 opravičilo svoj obstoj. V zapisu objavlja tudi oceni gledaliških stvaritev *Dinarske skice* in *Leonora*, ki ju je v Novem Sadu prikazal Studio za svobodni ples iz Ljubljane.

Marčevska številka Letopisa Matice srpske komentira znan prikaz del iz jugoslovanskih književnosti v časopisu *World Literature Today*, ki ga izdaja normanska univerza v Oklahomi v Združenih državah. Med slovenskimi avtorji je omenjen Ciril Zlobec s *Panoramom sodobne slovenske književnosti*. Sicer pa je v tej številki med drugim objavljena tudi pesem Desanke Maksimović *Festival je minil*, impresija ob struškem festivalu poezije. Ameriški pesnik Robert Hass je predstavljen s *Pesmimi, da bi laže prestali poletje*, ki jih je v srbohrvaščino prevedel Vladimir Kopicl.